

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ

КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за темою:

**«ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА
ВИКОНАННЯ»**

Виконавець:

Студент ЦЗВФН

Дмитренко Павло Олегович

Науковий керівник:

к.е.н., старший викладач

Кир'язова Тетяна Олександрівна

Одеса - 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження обумовлюється тим, що Державний бюджет виступає засобом впливу на економічні, соціальні, національні і регіональні процеси, економічним важелем регулюючого впливу органів державної влади на соціально-економічний розвиток суспільства. Бюджет забезпечує існування країни, розвиток її економіки і культури, соціальний захист населення. За допомогою Державного бюджету відбувається мобілізація грошових коштів не лише для фінансування загальносуспільних заходів, але і для здійснення перерозподілу визначеної частини ВВП з метою забезпечення соціальної справедливості у суспільстві.

Особливого значення в сучасних економічних реаліях набувають питання формування достатнього обсягу фінансових ресурсів і забезпечення ефективного їх використання. Недоліки законодавства, превалювання застарілих та неефективних підходів до організації бюджетних відносин з одночасним спадом в економіці погіршують наповнення бюджету і, таким чином, забезпечення соціально-економічного розвитку держави. В сучасний період існує багато суперечок та проблем щодо ефективного формування та використання коштів бюджету країни, які потребують негайного вирішення задля скорішого зростання її економічного потенціалу.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей формування та виконання Державного бюджету України, виявлення проблем та обґрунтування напрямків вдосконалення виконання бюджету.

Відповідно по поставленій меті було визначено такі **завдання**:

- дослідити необхідність, призначення та роль бюджету в соціально-економічному розвитку держави;
- розглянути економічну сутність, функції та складові частини Державного бюджету;
- виявити проблеми формування та виконання Державного бюджету України;
- провести моніторинг виконання дохідної частини Державного бюджету;
- провести моніторинг видаткової частини Державного бюджету;
- визначити вплив бюджетної політики на формування та виконання Державного бюджету України;
- дослідити зарубіжний досвід формування та виконання бюджету;
- запропонувати шляхи оптимізації видатків та визначити резерви зростання доходів Державного бюджету.

Об'єктом дослідження є процес формування та виконання Державного бюджету України.

Предметом дослідження виступають економічні відносини, які виникають в процесі формування та виконання Державного бюджету.

Методи дослідження. В процесі виконання кваліфікаційної роботи застосовувалися такі методи: структурно-логічний метод, аналітичний метод, метод системного аналізу, метод статистичного аналізу, метод порівняння та узагальнення, графічний метод, метод групування даних, та інші.

Інформаційною базою для написання роботи є Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Закони України, Постанови Кабінету Міністрів, інші нормативно-правові акти, звітність

Міністерства фінансів України, Рахункової палати, Державної казначейської служби України, Державної податкової служби, праці вітчизняних та зарубіжних вчених, підручники, монографії, Інтернет ресурси.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (76 найменувань) та 5-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 103 сторінки. Робота містить 17 таблиць, 25 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми дослідження, визначаються мета, завдання, предмет, об'єкт, інформативна база та методи дослідження. Основна частина складається із трьох розділів.

У першому розділі розглянуто теоретичні аспекти функціонування Державного бюджету, у тому числі досліджено необхідність, призначення та роль бюджету в соціально-економічному розвитку держави, розглянуто економічну сутність, функції бюджету та складові частини, визначено проблеми та особливості формування і виконання Державного бюджету.

У другому розділі проведено моніторинг формування та виконання дохідної та видаткової частин Державного бюджету, визначено вплив бюджетної політики на формування та виконання державного бюджету України.

У третьому розділі розглянуто зарубіжний досвід формування та використання коштів бюджету та можливості його імплементації у вітчизняну практику, а також шляхи вдосконалення формування та використання Державного бюджету.

У висновках сформульовано основні результати кваліфікаційної роботи.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження за темою «Державний бюджет: проблеми формування та виконання» дало змогу зробити наступні висновки теоретичного та аналітичного характеру:

1. Державний бюджет являє собою план формування та використання грошових коштів, з метою реалізації завдань та функцій, які покладені на державу. Являючи собою основний фінансовий план держави, бюджет- відображає розміри фінансових ресурсів, котрі необхідні державі, та дає органам влади можливість здійснення власних повноважень. Бюджет виступає також в ролі регулятора економіки, адже він фіксує конкретні напрями витрачання бюджетних коштів, перерозподіл національного доходу та ВВП.

2. Особливо актуальними і недостатньо дослідженими залишаються проблеми наповнення державного бюджету та ефективного використання фінансових ресурсів держави, а саме: несвоєчасність прийняття бюджету та проблема щорічного невиконання бюджету; недоліки у плануванні бюджетних показників; недостатня прозорість бюджетного процесу і прийняття бюджету; нестабільність та недосконалість бюджетного та податкового законодавства; надання податкових пільг, які впливають на ефективність формування доходів бюджету тощо; високий податковий тиск; проблема реалізації стратегічного планування на практиці; прийняття Державного бюджету з дефіцитом; зростання державного боргу; неефективність використання бюджетних коштів та недовиконання по всіх статтях видатків, що загострює питання їх

оптимізації; невизначеність програмно-цільового методу; розвиток тіньового сектору; неефективна бюджетно-податкова політика тощо.

3. Проведений моніторинг формування дохідної частини Державного бюджету України свідчить, що в структурі доходів Зведеного бюджету України за 2015 - 2019 р.р. переважають доходи Державного бюджету. На протязі 2016-2019 років спостерігається щорічне недовиконання плану за доходами. У 2019 році існували кілька чинників, які не дозволили виконати показники по доходам. Ключовими були зміцнення гривні, запровадження звільнення від оподаткування податком на додану вартість операцій з ввезення на митну територію України сонячних батарей та вітрогенераторів, повільніше зростання імпорту (зокрема через зниження цін на природній газ та нафтопродукти), падіння виробництва тютюнових виробів, нижчі обсяги видобування природного газу.

4. Основне джерело з наповнення дохідної частини Державного бюджету за вказаний період припадає на податкові надходження, які в 2019 році становлять 799,78 млрд.грн. Частка податкових надходжень Державного бюджету за 2015-2019 роки коливається від 76,4% до 81,8%. У структурі податкових надходжень державного бюджету у 2019 році найбільшу питому вагу мали податок на додану вартість – 47,3%, акцизний податок – 15,4 %, податок та збір на доходи фізичних осіб – 13,7 %, податок на прибуток підприємств – 13,4 %.

5. На підставі проведеного аналізу дохідної частини Державного бюджету встановлено залежність доходів Державного бюджету від ПДВ з вироблених в Україні товарів і отримано його прогнозне значення на наступні 3 роки. Зробивши прогнозний розрахунок обсягу ПДВ з вироблених в Україні товарів і доходів Державного бюджету на 2020-2021 роки ми спостерігаємо тісний взаємозв'язок між цими показниками і тенденцію збільшення як ПДВ так і доходів Державного бюджету.

6. У видатках бюджету відображаються завдання і функції країни, рівень і напрям суспільного розвитку, залежність між економікою та фінансами держави, її відносини з іншими країнами. Частка видатків Державного бюджету без урахування трансфертів за 2015-2019 роки знаходиться в межах 53,6 – 59,4 %.

7. У структурі видатків загального фонду державного бюджету у 2019 році найбільші частки припадають на трансферти місцевим бюджетам (25,6 %), здійснення виплат заробітних плат для працівників бюджетної сфери та соціальних виплат (пенсій, допомог та стипендій) (24,1%), на видатки на безпеку і оборону (20,5%) та на видатки на обслуговування боргу (12,5%). В структурі економічних видатків превалюють поточні видатки – 92,9%.

8. Бюджетну політику можна використовувати як ефективний механізм впливу на макроекономічні процеси. В Україні запроваджено середньострокове (трирічне) бюджетне планування (СБП) з січня 2019 року. Ключовим елементом СБП є Бюджетна декларація. Розпочата робота над Бюджетною декларацією на 2021–2023 роки була призупинена у квітні у зв'язку із поширенням вірусу COVID-19 і внесеними корективами у формування та реалізацію бюджетної політики.

9. На обсяг доходів та характер видатків бюджету здійснюють вплив певні фактори як внутрішнього (макроекономічні показники (ВВП, рівень інфляції, безробіття, бюджетний дефіцит, курс національної валюти та їх динаміка), рівень оподаткування в країні, платоспроможності юридичних і фізичних осіб, рівень

тінізації економіки, рівень внутрішнього та зовнішнього державного боргу), так і зовнішнього характеру (стан світової фінансової системи, експортні можливості країни, наявність бар'єрів для входження на міжнародні ринки, сальдо торговельного балансу країни, рівень зовнішнього боргу).

10. У різних країнах структура доходів та видатків державного бюджету має свої особливості. Вона залежить від характеру адміністративної системи, структурних особливостей економіки й інших факторів. Основну частину доходів бюджету будь-якої країни складають податкові надходження. Виявилось, що ставки податків в Україні співставні з країнами ЄС, однак рівень перерозподілу ВВП через бюджет є вищим за європейський рівень. Проте адекватно порівняти значення бюджетних надходжень від основних податків між країнами дозволяє їх співвідношення з ВВП. І тут Україна попереду всіх. Доходи бюджетів від ПДФО, податку на прибуток та ПДВ сумарно відповідають майже 19% ВВП України. У той час, як по решті країн вони коливаються в межах 12-16%.

11. Світовий досвід формування та реалізації основних пріоритетів бюджетної політики в розвинутих країнах показує, що реформа у сфері бюджетних відносин повинна проводитися із врахуванням особливостей соціально - економічного розвитку країни, її регіонів, галузей економіки.

12. На основі досвіду зарубіжних країн визначено шляхи оптимізації видатків та зростання доходів Державного бюджету. Для забезпечення зростання доходів бюджету необхідно розширювати та підвищувати ефективність виробництва. Важливе значення має дотримання платниками податків податкової дисципліни. Також доцільно посилити контроль і відповідальність за дотриманням бюджетного законодавства. Перевагу в наданні пільг необхідно віддавати підприємствам, як мають високі технології виробництва. Важливим фактором збільшення доходів бюджету є покращення умов інвестування, яке передбачає розвиток інновацій тощо.

13. Видатки бюджету відображають функції і завдання держави, рівень і напрям суспільного розвитку. Щороку Державний бюджет України приймається з високою часткою соціальних видатків, що робить його соціально=орієнтованим. Видатки бюджету на економічну діяльність демонструють, що держава не забезпечує ефективного виконання економічної функції, а саме не відбувається стабілізація економіки, не розвиваються наукомісткі інноваційні технології. Особливої уваги потребують питання у сфері бюджетування, що в Україні здійснюється на основі програмно-цільового методу.

14. Основними завданнями щодо оптимізації видатків мають бути наступні: зменшення до оптимального рівня видатків на утримання органів державної влади і управління, а також упорядкування структури названих органів; збільшення до оптимального рівня видатків державним підприємствам для підтримання їх рівня розвитку та сприяння їх стабілізації; раціоналізація видатків на соціальну сферу; оптимізація видатків бюджету за рахунок самофінансування; оптимізація кількості бюджетних програм для того, щоб на одного виконавця припадала мінімальна їх кількість; узгодженість бюджетного і податкового законодавства тощо.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра

Дмитренко Павла Олеговича

«Державний бюджет: проблеми формування та виконання»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти функціонування Державного бюджету України, його необхідність, призначення та роль в соціально-економічному розвитку держави, а також економічна сутність, функції та складові частини бюджету. Виявлено проблеми формування та виконання Державного бюджету. Проведено моніторинг формування та виконання Державного бюджету, та досліджено вплив макроекономічних показників на формування та виконання Державного бюджету. Розглянуто досвід зарубіжних країн та запропоновано шляхи оптимізації видатків та резерви зростання доходів Державного бюджету.

Ключові слова: Державний бюджет, доходи Державного бюджету, податкові надходження, неподаткові надходження, трансферти, видатки Державного бюджету, економічні видатки, функціональна класифікація видатків, програмно-цільовий метод планування видатків, макроекономічні показники.

ANNOTATION

qualification work for a master's degree

Dmitrenko Pavel Olegovich

"State budget: problems of formation and implementation"

Odessa National University of Economics

Odessa, 2020

The qualifying work of the master consists of an introduction, three sections, conclusions.

The paper considers the theoretical aspects of the functioning of the State Budget of Ukraine, its necessity, purpose and role in the socio-economic development of the country, as well as the economic essence, functions and components of the budget.

Problems of formation and execution of the State budget are revealed. The formation and execution of the State Budget were monitored, and the impact of macroeconomic indicators on the formation and execution of the State Budget was studied. The experience of foreign countries is considered and the ways of optimization of expenses and reserves of growth of incomes of the State budget are offered.

Keywords: State Budget, State budget revenues, tax revenues, non-tax revenues, transfers, State budget expenditures, economic expenditures, functional classification of expenditures, program-target method of expenditure planning, macroeconomic indicators.